Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU'YA ATANMA KAYGISI ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Mustafa EROL[1]
Fatih ÖZDEMİR[2]

1 Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, merol@yildiz.edu.tr, ORCİD: https://orcid.org/0000-0002-1675-7070
2 Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, fozdemir@yildiz.edu.tr, ORCİD: https://orcid.org/0000-0001-5759-643X

Erol, Mustafa ve Fatih Özdemir. "Öğretmen Adayları İçin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Atanma Kaygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi". ulakbilge, 50 (2020 Temmuz): s. 742–753. doi: 10.7816/ulakbilge-08-50-02

Öz

Bu çalışmanın amacı öğretmen adayları için Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanma kaygısı ölçeğinin geliştirilmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Marmara bölgesindeki üniversitelerin eğitim fakültelerinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören toplam 461 öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışmada açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ilk önce 300 öğrenciden elde edilen veri ile açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Daha sonra açımlayıcı faktör analizinden (AFA) elde edilen verilerle 161 öğrenciden elde edilen veri ile de doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. AFA sonucu ölçeğin 25 madde ve 3 faktörden oluştuğunu ve toplam varyansın %71,349'unu açıklandığını göstermektedir. Faktörler "Atanmaya İlişkin Kaygı, Eğitsel Sorunlara İlişkin Kaygı ve Güvenliğe İlişkin Kaygı" olarak isimlendirilmiştir. DFA sonucunda ise elde edilen yapının uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\chi 2$/sd= 2,95, RMSEA= 02, SRMR= .07, CFI=.94, GFI=.90, AGFI=.87). Ölçeğin toplam madde korelasyonları. .40 ile .89 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise alt faktörlere göre .80 ile .85 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar dikkate alındığında ölçeğin öğretmen adaylarının Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanmaya ilişkin kaygı düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçeceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: doğuya atanma, kaygı, öğretmen adayları

Makale Bilgisi
Geliş: 12 Mayıs 2020 *Düzeltme: 13 Haziran 2020* *Kabul:17 Haziran 2020*

© 2020 ulakbilge. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Bir toplumun gelişmesinde, çağa ayak uydurmasında ve kendisini yenilemesinde en önemli katkıyı eğitim sistemi vermektedir (Erdemir, 2007; Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008). Eğitim siteminin en önemli bileşenleri okul, öğretmen, öğrenci ve velidir. Eğitim sisteminin başarılı nesiller yetiştirebilmesi için bu bileşenlerin bir birleri ile işbirliği içinde çalışması gerekmektedir. Çünkü eğitim ailede başlamakta ve okulda sistemli bir şekilde devam etmektedir. Eğitim ve toplum süreklilik halinde birbirlerini etkilemektedir. Bu anlamda toplum ve eğitimi birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Belirlenmiş olan eğitim programlarını pratik anlamda uygulayan, öğretim sürecini yöneten, eğitimin genel ve özel çerçevedeki amaçlara ulaşmada kilit rolü üstlenen öğretmenler eğitim sistemlerinin en temel unsurlarından birisini oluşturmaktadırlar (Ekinci, 2010; Köklükaya ve Güven-Yıldırım, 2016). Bu noktada öğretmenler toplumların çağa ve değişimlere uyum sağlamasında kilit rol üstlenmektedirler (Özpınar, 2007). Bu kilit konuma sahip olan öğretmenlerin yetiştirilmesi ve mesleki doyumlarının sağlanması çok önemlidir.

Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde öğrenmeyi sağlama, güven verme, hevesli olma ve sıcak bir eğitim-öğretim ortamı oluşturma gibi belirli dinamikleri sağlama rolleri vardır (Sünbül, 1996). Öğretmen adaylarına da lisans eğitimi sürecinde bu misyonların kazandırılması gerekmektedir. Bu yeterlilikleri almış, mesleğine karşı olumlu tutum geliştirmiş ve mesleki kaygılarını en aza indirmiş öğretmen adayları da öğretmen olduklarında görevlerini eksiksiz yerine getirebilecekler, araştırmacılığı, problem çözebilmeyi, analitik düşünmeyi, eleştirel düşünmeyi ve yaratıcı düşünceyi geliştirebilecekler, öğrencileri öğrenmeye daha kolay motive edebilecekler, öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmesini sağlayabilecekler, zamanı etkili kullanabilecekler ve yeniliklere açık olabileceklerdir (Çeliköz ve Çetin 2004). Çünkü öğretmen eğitiminin niteliği, eğitimin niteliğinde belirleyici rol oynamaktadır (Yan, 2009).

Olumsuz koşullar nedeniyle öğretmen adayları yeterli donanım, olumlu tutum ve motivasyonu kazanamamaktadır. Bu motivasyon bozukluğunun sebeplerinden birisi ülkemizin bulunmuş olduğu coğrafi ve kültürel konumudur. Ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri gelişmişlik düzeyi düşük şehirleri daha fazla içermesi ve güvenlik sorunlarının varlığı öğretmen adaylarının bu bölgelere atanma düşüncesini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşamak, kırsal bir yaşam tarzını da beraberinde getirmektedir. Eğitim-öğretim sürecinde kırsalın kendi doğasından kaynaklanan, kültürel, coğrafi, ekonomik ve sosyal yetersizlikleri öğretmenlerin eğitim sistemi içerisinde aktif rol almaları, kendilerini sadece çocukların eğitimine odaklamaları ve verilen eğitimin kalitesi üzerinde etkili olmaktadır (Palavan ve Donuk, 2016). Bu tarz yetersizliklerden kaynaklı olarak da öğretmen adaylarında Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanmaya ilişkin kaygılar oluşmaktadır.

Eğitim ve öğretim süreci için yeterli düzeyde kaygı olumlu etki oluştururken, fazla kaygı eğitimi olumsuz etkilemektedir. Kaygı "*üzüntü, endişe duyulan düşünce, gam, tasa*", "*genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu*" olarak tanımlanmakladır (TDK, 2020). Başka bir açıdan kaygıyı, "*hoş olmayan duygusal bir deneyim; sıkıntı, panik, korku ve dehşet duygularına yol açan bir duygu; tehdit veya tehlike karşısında duygusal, davranışsal ve fiziksel alanlarda otomatik olarak ortaya çıkan birtakım değişiklikler*" olarak ifade edilmektedir (Burger, 2006). Kaygı durumunun meydana gelmesinin nedeni bireyin yapması gereken sorumlulukları istenilen düzeyde yerinde getiremeyeceğine ve başarısız olacağı düşüncesidir (Eskici, 2016). Günümüzde öğretmen adaylarında atanma, güvenlik, ulaşım gibi birçok kaygı durumu ile baş başa kalmaktadır (Cabi ve Yalçınalp, 2013).

Öğretmen adaylarında en önemli kaygı sebebi öğretmen istihdam sorunundan dolayı kuşkusuz atanma sorunlarıdır (Eskici, 2016). Bu atanmaya bağlı stres durumu bölgesel farklılıklar da göstermektedir. Doğu ve Güneydoğu illerinde öğretmen cinayetleri, terör olaylarından kaynaklı güvenlik sorunları, coğrafi ve kültürel farklılıklar, ulaşım ve konaklamada yaşanan problemler öğretmen adaylarının kaygı oranlarını artırmaktadır. Buna okulların yetersizlikleri, öğretmen ve öğrenci algısındaki farklılık, okula ve eğitime bakış açısı da eklenince durum daha da kötüleşmektedir (Toker Gökçe, 2013).

Alan yazında öğretmen adaylarının Doğu illeri ve kırsal kesimde yaşadıkları sorunlarla ilgili (Özpınar, 2008; Palavan, ve Donuk, 2016; Şahin ve Analı, 2019) çeşitli çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca alan yazında öğretmen adaylarına yönelik "Mesleki Kaygı Ölçeği" (Cabi ve Yalçınalp, 2013), "Konuşma Kaygısı Ölçeği" (Kinay ve Özkan, 2014), "Okul Kaygısı Ölçeği-Öğretmen Formunu" (Sarıçam ve Çetintaş, 2015), "Atanamama Kaygısı Ölçeği" (Eskici, 2016), "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği (Köklükaya ve Güven-Yıldırım, 2016) gibi ölçek çalışmaları yer almaktadır. Ancak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanmaya ilişkin herhangi bir kaygı

ölçeğine rastlanmamıştır. Bu ölçeğin bu anlamda var olan boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu noktada araştırmanın amacını öğretmen adayları için Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanma kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi olarak ifade etmek mümkündür.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma Türkiye'nin Marmara bölgesinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören 461 üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışma kapsamında ilk önce 300 (kız, erkek) öğrenciden elde edilen veri ile açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Daha sonra açımlayıcı faktör analizinden (AFA) elde edilen verilerle 161 (kız, erkek) öğrenciden elde edilen veri ile de doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencisinin 361'ü kız (%78.3), 99'u erkek (%21.4) ve 1 kişi (%0.2) ise cinsiyetini belirtmek istememiştir. Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş ortalaması 22'dir. Öğretmen adaylarının kendi istekleri ile doğuyu tercih etme oranları ise "Evet Tercih Ederim 208 (%45.1)", "Hayır Tercih Etmem 132 (%28.6)", "Kararsızım ise 123 (%26.7)" olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmen adaylarının öğrenim gördüğü sınıf düzeylerine göre 1. Sınıfta 98 kişi (%21.2), 2. Sınıfta 102 kişi (%22.1), 3. Sınıf ta75 kişi (%16.2) ve 4. Sınıfta 186 kişi (%40.3) şeklinde dağılım gösterdiği söylenebilir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu: Bu form çalışma grubunu oluşturan bireylerin demografik bilgilerini öğrenmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda öğretmen adaylarının yaşları ve cinsiyetleri gibi demografik özellikleri belirlemek adına sorular yer almaktadır.

Madde Havuzu Oluşturma Aşaması: Ölçme aracının maddelerini belirlemek için öğretmen adaylarının doğuya ilişkin görüş ve kaygı durumlarından yararlanılmıştır. Öğretmen adaylarına ve Doğu ve güneydoğu Anadolu'da görev yapan öğretmenlere doğuya atanmayla ilgili endişelerini, korkularını, doğuda neler yaşadıkları ve neler hissettikleri sorulmuş ölçeğin taslak maddeleri hazırlanmış ve 46 maddelik bir soru havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan 46 maddelik ve yedili likert ("1" Hiç Katılmıyorum, "7" Tamamen Katılıyorum) şeklinde öğretmen adayları tarafından doldurulacak taslak form hazırlanmıştır. Ayrıca maddelerin, dil ve anlatım yönünden uygun olup olmadığı maddelerin açıklığı ve bilimsel yönden uygunluğu uzman görüşleri doğrultusunda incelenerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Geliştirilen ölçme aracında olumsuz madde yer almamaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 175 en düşük puan ise 25' dir.

Uzman Görüşü Aşaması (Kapsam ve Görünüş Geçerliği): Kapsam ve görünüş geçerliği için 46 maddelik taslak formu, sosyal bilgiler eğitimi alanında doktoralı 4 öğretim üyesine, Türkçe dil kontrolleri için Türkçe dil bilim alanında çalışmaları bulunan bir öğretim üyesine, ölçeme ve değerlendirme alanında doktoralı bir öğretim üyesine ve sınıf eğitimi alanında doktoralı ve sosyal bilgiler alanında çalışmalar yapan 2 öğretim üyesine ölçekteki maddelerin amacına uygunluğu, dil açısından uygunluğu ve çalışmaya uygun madde önerilerinin alınması için gönderilmiştir. Uzmanlardan maddeleri "uygunluk", "açıklık" ve "anlaşılırlık" kriterleri açısından incelenmeleri istenmiştir. Ayrıca uzmanlar her bir maddeyi Lawshe analiz yöntemi dikkate alınarak "uygun", "kısmen uygun", "uygun değil" gibi üç ölçüte göre değerlendirmiştir. Gelen uzman değerlendirmeleri sonrasında kapsam geçerlilik indeksi hesaplanmıştır. Kapsam geçerlik indeksi" (KGİ), herhangi bir maddeye ilişkin "Gerekli" görüşünü belirten uzman sayılarının maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir (Yurdugül, 2005). Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda ilgili maddeler üzerinde düzenlemeler yapılmış ve ölçme aracına son şekli verilmiştir. Görünüş geçerliğine yönelik de uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda maddelerin ilgili yapıyı ölçebilecek özellikte olduğuna karar verilmiştir. Uzmanların maddelere yönelik görüşlerine dayalı olarak hesaplanan kapsam geçerlilik indeksine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1
Kapsam Geçerlik İndeksi ile İlgili Sonuçlar

Madde Numaraları	**U**	**KU**	**UD**	**KGİ**
Madde 1	8	0	0	1,00
Madde 2	7	1	0	0,75
…..	…	…	…	…
Madde 29	8	0	0	1,00
….	…	…	…	…
Madde 46	6	1	1	0,50
Uzman Sayısı	8			
Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ)	.89			

**U=Uygun. KU=Kısmen Uygun. UD= Uygun değil. KGİ= Kapsam Geçerlik İndeksi*

Tablo 1'e göre hazırlanan 46 maddelik madde havuzunu 8 uzman değerlendirmiş ve kapsam geçerlik indeksi (KGİ) .89 olarak belirlenmiştir. Yurdugül (2005)'e göre sekiz uzmandan görüş alındığında kapsam geçerlilik indeksinin en az .78 olması gerekmektedir. Kapsam geçerlilik indeksinin .89 çıkması ölçeğin kapsam geçerlilik kriterini sağladığını göstermektedir.

İşlem

Bu bölümde araştırmanın verilerilerinin toplanma süreci ve analiz yöntemleri açıklanmıştır. Araştırmanın verileri istatiksel prograramlardan yararlanılarak veriler analiz edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu onayı alınarak veriler toplanmıştır. Çalışmanın verileri 2019-2020 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim sürecinde hazırlanan Google formlar aracılığıyla elde edilmiştir. Google formlara ölçekteki 46 madde girilmiş ve katılımcılardan kendilerine en yakın seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Araştırmanın sadece bilimsel veriler ışığında kullanılacağı ve üçüncü bir kişi ile paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Elde edilen verilerden oluşan ölçeğin sonuçlarının istedikleri takdirde katılımcılarla paylaşılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca deneklerin gönüllüğü ve aydınlatılmış onam formu araştırmanın en üstüne eklenmiştir. Aşağıda araştırmacıların gönüllüğü ve aydınlatılmış onam formu verilmiştir.

Çalışma "Öğretmen Adaylarının Doğu ve Güneydoğu Anadoluya Atanma Kaygısı Ölçeğini" geliştirmek adına yapılacaktır. Araştırmanın verileri atanmaya ilişkin kaygı, eğitsel sorunlara ilişkin kaygı ve güvenliğe ilişkin kaygı becerilerini içeren sorulardan oluşmaktadır. Eğer sorularda farklı bir durum görürseniz cevaplamaya bilir araştırmadan vazgeçebilirsiniz. Araştırmada elde edilen veriler sadece bilimsel çalımalar için kullanılacak başka herhangi bir amaç için kesinlikle kullanılmayacaktır. Veri toplama aracına lütfen isim soyisim ve açık adresinizi yazmayınız. Sadece araştırmanın gereklilikleri bakımından yaşınızı, okuduğunuz bölümü ve cinsiyetinizi belirtiniz.

Verilerin Analizi

Veri analizi işlemine başlamadan önce veri setinde kayıp verilerin ve uç değerlerin (Box-Plot grafiği ile incelenmiştir) olup olmadığı incelenmiş ve veri setinde kayıp veri ve uç değer içeren veriler veri setinden çıkarılmıştır. Ardından normallik testi için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve veri setinin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir (Z=.047 p=.016). Tabachnick ve Fidell, (2013) basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olmasının normallik varsayımını karşılayacağını ifade etmektedir. Çalışmanın basıklık ve çarpıklık değerlerinin .121 ile .-787 olduğu ve normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir. Ayrıca regresyon analizi için doğrusal ilişki varsayımı serpilme diyagramı aracılığıyla test edilmiş (Kalaycı, 2016) ve bağımlı-bağımsız değişken arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu analizlerden sonra çalışma kapsamında aşağıdaki işlemler yapılmıştır.

Geçerlik İşlemleri: Ölçeğin yapısını ortaya koymak için kapsam ve görünüş geçerliği (Uzman görüşü. kapsam geçerlik indeksi), Açımlayıcı Faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır.

Güvenirlik İşlemleri: Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için madde analizi (Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı), testin bütününe yönelik analizler (Ölçme aracının standart sapması. varyansı, ortalama güçlük düzeyi, standart hatası) ve iç tutarlılık katsayıları (Cronbach α) teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Öğretmen Adayları İçin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Atanma Kaygısı Ölçeğini geliştirmeye yönelik olan bu araştırmanın bulguları; geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin bulgular olmak üzere iki alt başlık şeklinde sunulmuştur. Ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu belirlemek adına açımlayıcı faktör analizi ve açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktörleri doğrulamak adına da doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Aşağıda araştırmanın bulgularına ilişkin ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

Geçerlik Analizlerine İlişkin Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Ölçme aracının yapı geçerliğini belirlemek adına açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi taslak olarak hazırlanan ve uygulanan bir ölçme aracında bulunan maddelerin (değişkenlerin) kaç alt boyut altında toplanacağını belirmede ve bu maddeler arasında ne tür bir ilişkinin olduğunu saptamada kullanılan bir tekniktir (Seçer, 2015; Sömez ve Alacapınar, 2016). Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçekteki maddelerin madde toplam korelasyon değerleri .40'ın altında, madde varyansı .50'nin altında olan ve binişik özellik gösteren 26 madde ölçme aracından çıkartılmıştır. Kalan maddelere ilişkin bulgular incelendiğinde ölçeğin Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) değerinin .96 ve Bartlett Küresellik Testi değerinin .000 (p<.05) olduğu belirlenmiştir. KMO değerinin 96 olması verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2016). Ölçeğin faktör sayısını belirlemek için öz değeri 1' den büyük olan faktörler dikkate alınmış ve saçılma diyagramı Şekil-1' de sunulmuştur.

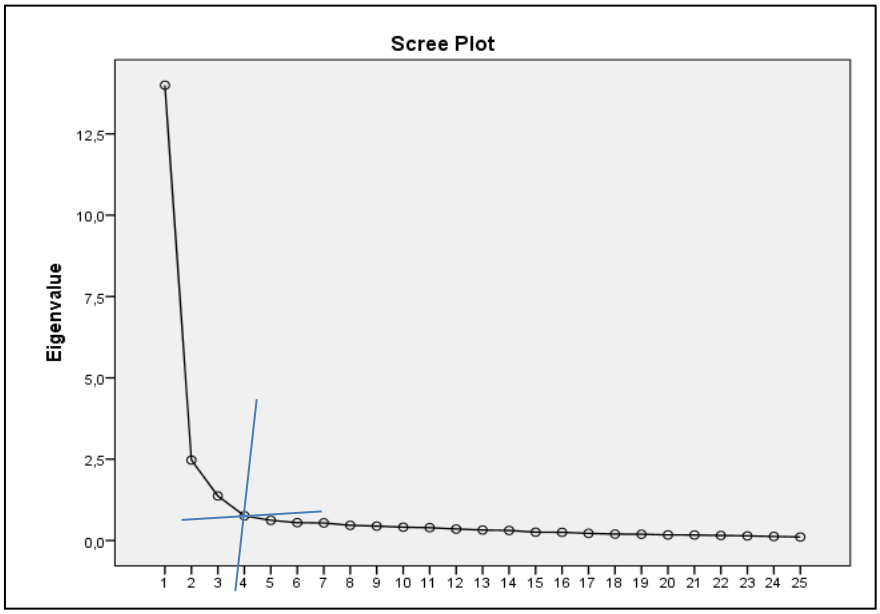

Şekil 1. Yamaç Çizgi Grafiği

Şekil 1 incelendiğinde ölçeğin üçüncü noktadan sonra keskin çizgilerle ayrılmadığı görülmektedir. Ölçeğin üç faktörlü olduğunu söylemek mümkündür. Bu üç bileşene ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2
Öz Değer İstatistiğine Bağlı Faktör Sayısı ve Açıklanan Varyans Oranı

	Başlangıç Öz Değerleri			Kare Yüklemelerin Öz Toplamları		
Bileşenler	**Toplam**	**Varyans %**	**Toplanmış %**	**Toplam**	**Varyans %**	**Toplanmış %**

1. Bileşen	13,995	55,978	55,978	7,971	31,882	31,882
2. Bileşen	2,473	9,891	65,869	5,184	20,737	52,619
3. Bileşen	1,370	5,480	71,349	4,682	18,730	71,349

Tablo 2 incelendiğinde ölçeğin alt faktörlerinin açıkladığı varyans oranları görülmektedir. Yukarıdaki tabloya göre ölçeğin birinci faktörü toplam varyansın %31,882'sini, ikinci faktör toplam varyansın %20,737'sini, üçüncü faktör toplam varyansın %18,730'unu açıklamaktadır. Bu üç faktör ise ölçeğin genel toplam varyansının %71,349'unu açıklamaktadır. Döndürme sonrası maddelerin faktörlere dağılımı ise Tablo-3' verilmiştir.

Tablo 3
Ölçekteki Maddelerin Faktör Yükleri

Alt Faktörler	Maddeler	1	2	3
3Atanmaya İlişkin Kaygı	M1Doğuda öğretmen olacağımı düşündükçe strese girerim	,855		
	M2 Doğuya atanacak olma düşüncesi sınav hazırlık sürecinde beni strese sokar	,828		
	M3 İlk görev yerimin doğu olacağı düşüncesi beni hususuz eder	,820		
	M4 Doğuda öğretmen olmakla ilgili konuşurken gergin hissederim	,815		
	M5 Son zamanlarda doğu ile ilgili her şeyi sorun etmeye başladım	,815		
	M6 Doğu beni her anlamda kaygılandırır	,807		
	M7 Doğuya mecbur kaldığım için atanacağımı düşündükçe strese girerim	,799		
	M8 Doğuya atanmaktan korkarım	,749		
	M9 Doğu ile ilgili kaygılarım yüzünden bazen öğretmen olmamayı bile düşünüyorum	,731		
	M10 Doğuda mesleki doyumu yeterince yaşayamayacağımı düşünmek beni huzursuz eder	,668		
	M11 Doğuda alışık olduğum hayattan farklı bir hayat yaşama düşüncesi beni tedirgin eder	,623		
Eğitsel Sorunlara İlişkin Kaygı	M12 Doğuda öğrencilerin kırtasiye malzemelerini temin edemeyeceği düşüncesi beni tedirgin eder		,792	
	M13 Doğuda ebeveynlerle problem yaşama düşüncesi beni endişelendirir		,727	
	M14 Doğuda eğitsel materyallere ulaşmada sıkıntı yaşayacak olma düşüncesi beni tedirgin eder		,717	
	M15 Doğuda öğrencilerle dil problemleri yaşama düşüncesi beni tedirgin eder.		,699	
	M16 Doğuda ebeveynlerin ilgisiz olacağı düsüncesi beni huzursuz eder		,688	
	M17 Doğudaki okulların imkânlarının yetersiz olacağı düşüncesi beni endişelendirir		,670	
	M18 Doğuda internetle ilgili problem yaşama düşüncesi beni endişelendirir		,635	
	M19 Doğuda öğrencilere gerekli bilgileri verememe düsüncesi beni kaygılandırır		,630	
Güvenliğe İlişkin Kaygı	M20 Doğuda terör propagandasına maruz kalma düşüncesi beni tedirgin eder			,821
	M21 Doğu bölgelerinde bazı kişilerin teröre destek vermesi beni tedirgin eder			,767
	M22 Doğuda görev yapan öğretmenlere yönelik medyaya yansıyan şiddet olayları beni kaygılandırır			,739
	M23 Doğuda güvenlik sorunlarının olması beni endişelendirir			,720
	M24 Doğuda kalacak güvenli yer bulamama düsüncesi beni endiselendirir			,649
	M25 Doğu ile ilgili basında yer alan olumsuz haberler beni tedirgin eder			,639

Tablo 3 incelendiğinde ölçeğin temel bileşenlerine yönelik verimax döndürme işlemleri sonrası ölçeğin üç alt faktörden oluştuğu görünmektedir. Doğuya atanmaya ilişkin kaygı faktörünün (11 madde) yük değerleri .62 ile .85, eğitsel sorunlara ilişkin kaygı faktörünün (8 madde) yük değerleri .63 ile .79, Güvenliğe ilişkin kaygı faktörünün (6 madde) yük değerleri .64 ile .82 arasında değiştiği söylenebilir. Ölçeğin alt faktörleri uzman görüşü alınarak belirlenmiş ve isimlendirilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA)

Açımlayıcı faktör analizi (AFA) sonucunda elde edilen üç faktörlü modeli doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizini açımlayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan modelin doğrulanıp doğrulanmadığının incelenmesi olarak ifade etmek mümkündür (Seçer, 2015; Özdamar, 2017). Doğrulayıcı

faktör analizi (DFA) için 161 öğretmen adayından veri toplanmış ve elde edilen verilerin uyum indeksleri incelenmiştir. Ölçeğin uyum indekslerine ilişkin istatistiksel veriler aşağıda Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4
Ölçeğin Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Ölçütü	İyi Uyum Ölçütü	Değer	Uyum Düzeyi
$\chi 2/sd$	$0 \leq \chi 2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi 2/sd \leq 3$	2,95	İyi Uyum
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	.02	Mükemmel Uyum
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$	.87	İyi Uyum
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq 95$	.90	İyi Uyum
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$	.94	İyi Uyum
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1.00$	$.90 \leq NFI \leq .95$	.94	İyi Uyum
NNFI	$.95 \leq NNFI \leq 1.00$	$.90 \leq NNFI \leq .95$	.96	Mükemmel Uyum
RFI	$.95 \leq RFI \leq 1.00$	$.90 \leq RFI \leq .95$	.94	İyi Uyum
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$	.96	Mükemmel Uyum
SRMR	$.00 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	.07	İyi Uyum
PNFI	$.95 \leq PNFI \leq 1.00$	$.50 \leq PNFI \leq .95$	.86	İyi Uyum
PGFI	$.95 \leq PGFI \leq 1.00$	$.50 \leq PGFI \leq .95$	.58	İyi Uyum

**Uyum indeksleri tablosu Büyüköztürk, Şekercioğlu, ve Çokluk (2015) tarafından hazırlanan uyum indeksleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.*

Tablo 4 incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 25 maddelik 3 faktörlü yapısının uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen yol şemaları ve madde yapı parametreleri aşağıda Şekil 2 ve Şekil 3'de gösterilmiştir.

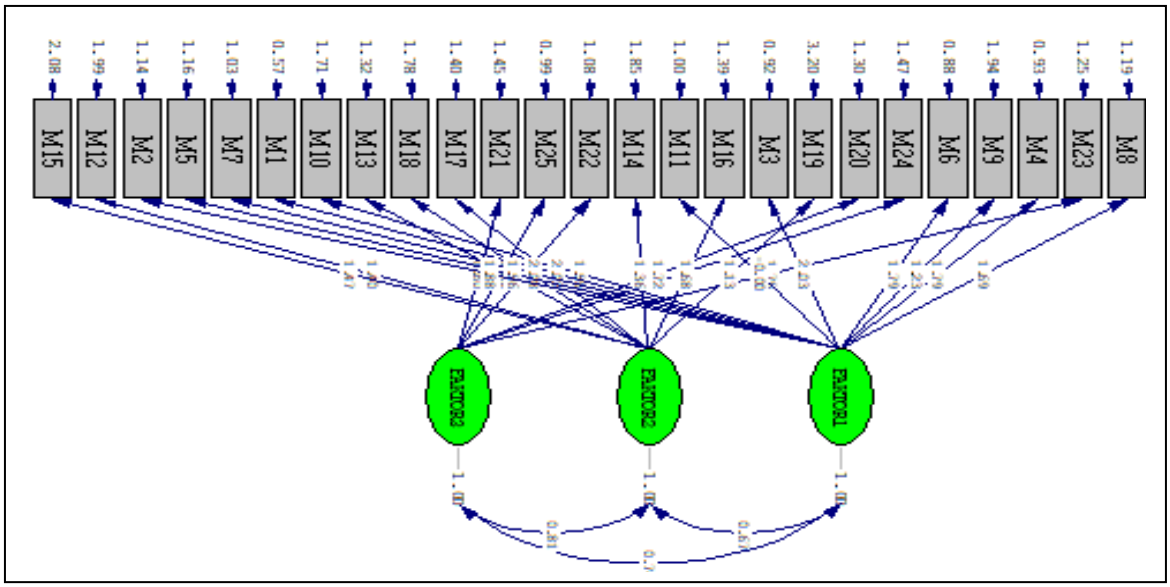

Şekil 2. Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi İle Elde Edilen Yol Şeması

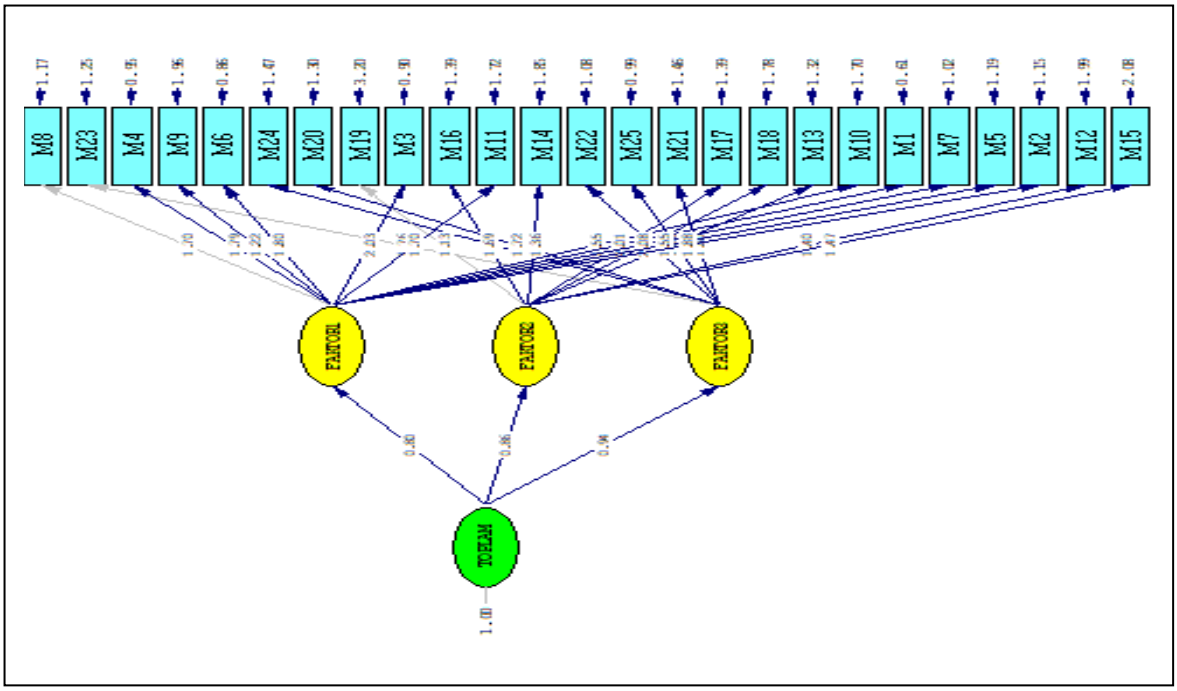

Şekli 3. İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi İle Elde Edilen Yol Şeması

Şekil 2 ve 3' te yer alan doğrulayıcı faktör analiz sonuçları incelendiğinde, ölçme aracında yer alan maddeler ile maddelerin ölçmeyi amaçladığı yapılar arasındaki faktör yüklerinin t değerine göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve yapıyı doğruladığı belirlenmiştir.

Güvenirlik Analizlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın güvenilirliğine ilişkin istatistiksel bilgiler yer almaktadır. Ölçeği oluşturan alt faktörlerin iç tutarlılık katsayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarını belirlemek için Cronbach Alfa değeri hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5
Ölçeğin Güvenirlik Katsayıları

Boyutlar	Ortalama	Varyans	Standart Sapma	Madde Sayısı	İç Tutarlılık (Cronbach Alfa) Katsayısı
Atanmaya İlişkin Kaygı	32,9188	40,513	19,62862	11	.85
Yetersizliklere İlişkin Kaygı	33,0500	11,509	12,25915	8	.83
Güvenliğe İlişkin Kaygı	27,4063	6,483	10,88089	6	.80

Tablo 5'e göre "Öğretmen Adayları İçin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Atanma Kaygısı Ölçeği" ölçme aracının alt boyutlarına yönelik iç tutarlılık (Cronbach Alfa) katsayılarının ise .80 ile .85 arasında değiştiğini belirlenmiştir. Güvenirlik katsayısının .80-.85 aralığında olması ölçeğin alt boyutlarının oldukça güvenilir bir yapıda olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2017). Ölçeğin alt faktörlerine ilişkin iç tutartlılık katsayısı hesaplandıktan sonra ölçeğin madde istatistikleri incelenmeiştir.Madde istatisliklerine ilişkin bilgiler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Ölçeğin *Madde İstatistikleri*

Madde Numarası	Madde Çıkarsa Test Ortalaması	Madde Çıkarsa Test Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Kareli Çoklu Korelasyon	Madde Çıkarsa Cronbach Alpha Değeri	t-değeri	sd/p
M8	90,0688	1350,316	,772	,835	,965	20,780	
M23	89,1875	1340,405	,813	,809	,964	25,457	
M4	90,4750	1346,528	,790	,855	,965	18,027	
M9	91,4438	1387,318	,563	,521	,966	13,156	
M6	90,4813	1346,037	,798	,835	,965	18,087	
M24	89,4188	1344,635	,779	,727	,965	23,907	sd=167
M20	88,3750	1358,588	,694	,748	,965	30,583	*p<.01
M19	89,4750	1391,723	,458	,405	,967	23,306	
M3	90,1000	1332,204	,802	,842	,964	18,469	
M16	89,4438	1354,211	,728	,723	,965	24,184	
M11	89,4438	1337,519	,805	,731	,964	23,140	
M14	88,8375	1384,212	,564	,631	,966	29,852	
M22	88,7438	1347,286	,736	,805	,965	27,132	
M25	89,0938	1339,721	,810	,817	,964	25,803	
M21	88,0250	1366,729	,661	,729	,966	33,773	
M17	89,2875	1365,514	,709	,727	,965	27,241	
M18	88,8125	1375,109	,605	,688	,966	28,916	
M13	88,9813	1363,817	,693	,680	,965	28,186	
M10	90,2250	1351,899	,756	,691	,965	19,670	
M1	90,2500	1332,038	,838	,888	,964	18,329	
M7	90,0500	1325,633	,818	,847	,964	18,200	
M5	91,0625	1364,612	,716	,782	,965	15,417	
M2	90,6063	1341,787	,772	,816	,965	16,207	
M12	89,4688	1372,716	,624	,645	,966	24,831	

Tablo 6' ya göre ölçekteki maddelerin toplam korelasyonları incelendiğinde .40 ile .89 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçeğin madde kolerasyonlarının istenilen düzeyde olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Atanma Kaygısı ile ilgili geliştirilen ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için yapılan faktör analizi sonucunda yamaç çizgi grafiği ve öz değeri 1'den yüksek olan faktörler incelenmiş ölçeğin üç faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Bu üç faktör toplam varyansın %71'ini açıklamaktadır. Ölçekteki maddelerin dağılımı incelendiğinde, Atanmaya İlişkin Kaygı, Eğitsel Sorunlara İlişkin Kaygı ve Güvenliğe İlişkin Kaygı faktörleri altında toplandığı görülmektedir. Ölçeğin birinci faktörün yük değerleri .62 ile .85, ikinci faktörün yük değerleri .63 ile .79, üçüncü faktörün yük değerleri .64 ile .82 arasında olduğu belirlenmiştir. Kalaycı'ya (2016) göre faktör yüklerinin .30'un üzerinde olması gerekmektedir. Ölçekteki faktör yükleri incelendiğinde bütün maddelerin faktör yüklerinin .30'un üzerinde olduğu söylenebilir. Ayrıca birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları incelendiğinde, 25 maddelik ölçeğin yapısını oluşturan alt boyutların ölçtüğü ve faktöriyel geçerliğin sağlandığı belirlemiştir.

Çalışmada ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayısının .80 ile .85 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar dikkate alındığında ölçeğin güvenilirlik kriterlerini sağladığı görülmektedir (Kalaycı, 2016). Ölçeğin toplam madde korelasyon değerleri ise .40 ile .89 arasında değişmektedir. Bu değerler dikkate alındığında ölçme aracında yer alan madde-toplam korelasyonlarının .30'un altında değere sahip olan madde olmadığı belirlenmiştir. Büyüköztürk'e (2017) göre maddelerin toplam korelasyonları, .30'un üstünde olmalıdır. Ölçeğin madde korelasyon değerleri incelendiğinde bütün maddelerin korelasyon değerlerinin .30'un üstünde olduğu söylenebilir. Ayrıca t ($p<.01$) değerleri incelendiğinde ölçeği oluşturan maddelerin ayırt edici olduğu görülmektedir. Çalışmanın bütün sonuçları birlikte değerlendirildiğinde öğretmen adayları için Doğu ve Güneydoğuya atanmaya ilişkin kaygıları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçeceği söylenebilir.

Araştırmada Marmara bölgesindeki devlet üniversitelerinde yürütülmesi, 2019-2020 eğitim öğretim yılında yapılması, verilerin çevrimiçi toplanması (katılımcıların soruları anlamadıkları zaman yardımcı olunamamıştır) gibi bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Ayrıca hazırlanan ölçekteki maddelerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya atanma kaygısını ölçtüğü ve katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.

Kaynaklar

Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (Çev. Erguvan Sarıoğlu, İ. D). İstanbul: Kaknüs Yayınları

Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, Ç. ve Çokluk, Ö. (2015). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: spss ve lısrel uygulamaları.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cabı, E., ve Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *44*(44), 85-96.

Çeliköz, N., ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi, 162*(1), 139-157.

Ekinci, A. (2010). Aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesinde okul müdürlerinin rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 63-77.

Erdemir, N. (2007). Mesleğe yeni başlayan fen bilgisi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve şikâyetleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 6*(22), 135-149.

Eskici, M. (2016). Öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Electronic Turkish Studies, 11*(19). Doi: 10.7827/TurkishStudies.10035

Kalaycı, Ş. (2016). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistiktik teknikleri.* Ankara: Asil Yayıncılık.

Kinay, İ. ve Özkan, E. (2014). Öğretmen adayları için konuşma kaygısı ölçeği (ÖAKKÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies, 9*(5), 1747-1760. Doi: 10.7827/TurkishStudies.6880

Köklükaya, A. N. ve Güven-Yıldırım, E. (2016). Öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi ve fen bilgisi öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of International Social Research, 9*(43), 1454-1462.

Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.

Özdemir S., Yalın, H.İ. ve Sezgin, F. (2008). *Eğitim bilimine giriş.* (6. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Özpınar, M. (2008). *Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları (Aydın ili örneği).* Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Özpınar, S. (2007). *Anadolu öğretmen liselerinde okutulan öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile eğitim fakültelerinde okutulmakta olan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin ilişki düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Palavan, Ö., ve Donuk, R. (2016). Kırsal kesimde görev yapan öğretmenlerin sorunları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *2*(2), 109-128.

Sarıçam, H., ve Çetintaş, K. (2015). Okul kaygısı ölçeği-öğretmen formunu türkçeye uyarlama: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, *4*(2), 41-50.

Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LİSREL ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sönmez, V ve Alacapınar, F, G. (2016). *Sosyal bilimlerde ölçme aracı hazırlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Kuram ve Uygulamada Egitim Yönetimi Dergisi*, *2*(4), 597-608.

Şahin, A , Analı, K . (2019). Türkiye'nin doğu illerinde görev yapan aday sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları , 7*(1) , 37-50 . Doi: 10.35233/oyea.467017

Tabachnick, B, G,, ve Fidell, L, S. (2013). *Using multivariate statistics* (sixth ed,) Pearson, Boston.

Toker-Gökçe, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin adaylık dönemlerinde yaşadıkları mesleki sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 137-156.

Türk Dil Kurumu (2020). *Türk dil kurumu sözlükleri.* 28 Haziran 2020 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ internet adresinden erişilmiştir.

Yan, H. (2009). Teacher training ın china and a practical model: e-training community (etc). *Campus-Wide Information Systems, 26*(2), 114-121. Doi: 10.1108/10650740910946837

Yurdugül, H. (2005). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerlilik indekslerinin kullanımı*. XIV Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül, Denizli.

Ulakbilge
Sosyal Bilimler Dergisi

DEVELOPING THE SCALE OF ASSIGNMENT ANXIETY FOR TEACHER CANDIDATES TO EAST AND SOUTHEAST ANATOLIA

Mustafa EROL
Fatih ÖZDEMİR

ABSTRACT

The aim of this study is to develop the scale of assignment anxiety for teacher candidates to Eastern and Southeastern Anatolia. The study group of the research consisted of 461 pre-service teachers studying at universities in the Marmara region. Exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were used in the study. Exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were used in the study. Within the scope of the study, first, an exploratory factor analysis (EFA) was conducted with the data obtained from 300 students. Then, confirmatory factor analysis (CFA) was performed with the data obtained from the exploratory factor analysis (EFA) and the data obtained from 161 students. The result of the AFA shows that the scale consists of 25 items and 3 factors and 71.349% of the total variance was explained. Factors were named as "Anxiety about Assignment, Anxiety about Educational Problems, and Anxiety about Security". As a result of CFA, it was determined that the scale was item and the fit indexes of the structure obtained were sufficient ($\chi 2/sd$= 2.95, RMSEA= .02, SRMR= .07, CFI=.94, GFI=.90, AGFI=.87). Total item correlations of the scale. It varies between .40 and .89. Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale was found to vary between .80 and .85 according to sub-factors. Considering these results, it can be said that the scale will measure the anxiety levels of pre-service teachers about being appointed to Eastern and Southeastern Anatolia in a valid and reliable way.

Keywords: Assignment to the East, Anxiety, Prospective Teacher

Ek-1

Öğretmen Adayları İçin Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya Atanma Kaygısı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneği "1 den 7 ye" kadar işaretleyiniz (1-Hiç Katılmıyorum; 7- Tamamen Katılıyorum)

Alt Faktörler	Maddeler	1	2	3	4	5	6	7
Atanmaya İlişkin Kaygı	M1 Doğuda öğretmen olacağımı düşündükçe strese girerim							
	M2 Doğuya atanacak olma düşüncesi sınav hazırlık sürecinde beni strese sokar							
	M3 İlk görev yerimin doğu olacağı düşüncesi beni hususuz eder							
	M4 Doğuda öğretmen olmakla ilgili konuşurken gergin hissederim							
	M5 Son zamanlarda doğu ile ilgili her şeyi sorun etmeye başladım							
	M6 Doğu beni her anlamda kaygılandırır							
	M7 Doğuya mecbur kaldığım için atanacağımı düşündükçe strese girerim							
	M8 Doğuya atanmaktan korkarım							
	M9 Doğu ile ilgili kaygılarım yüzünden bazen öğretmen olmamayı bile düşünüyorum							
	M10 Doğuda mesleki doyumu yeterince yaşayamayacağımı düşünmek beni huzursuz eder							
	M11 Doğuda alışık olduğum hayattan farklı bir hayat yaşama düşüncesi beni tedirgin eder							
Eğitsel Sorunlara İlişkin Kaygı	M12 Doğuda öğrencilerin kırtasiye malzemelerini temin edemeyeceği düşüncesi beni tedirgin eder							
	M13 Doğuda ebeveynlerle problem yaşama düşüncesi beni endişelendirir							
	M14 Doğuda eğitsel materyallere ulaşmada sıkıntı yaşayacak olma düşüncesi beni tedirgin eder							
	M15 Doğuda öğrencilerle dil problemleri yaşama düşüncesi beni tedirgin eder.							
	M16 Doğuda ebeveynlerin ilgisiz olacağı düşüncesi beni huzursuz eder							
	M17 Doğudaki okulların imkânlarının yetersiz olacağı düşüncesi beni endişelendirir							
	M18 Doğuda internetle ilgili problem yaşama düşüncesi beni endişelendirir							
Güvenliğe İlişkin Kaygı	M19 Doğuda öğrencilere gerekli bilgileri verememe düşüncesi beni kaygılandırır							
	M20 Doğuda terör propagandasına maruz kalma düşüncesi beni tedirgin eder							
	M21 Doğu bölgelerinde bazı kişilerin teröre destek vermesi beni tedirgin eder							
	M22 Doğuda görev yapan öğretmenlere yönelik medyaya yansıyan şiddet olayları beni kaygılandırır							
	M23 Doğuda güvenlik sorunlarının olması beni endişelendirir							
	M24 Doğuda kalacak güvenli yer bulamama düşüncesi beni endişelendirir							
	M25 Doğu ile ilgili basında yer alan olumsuz haberler beni tedirgin eder							